KULUTTAJALIITTO
KONSUMENTFÖRBUNDET

LAUSUNTO 16.10.2023

**EDUSKUNNAN LAKIVALIOKUNNALLE**

**HE 32/2023 vp** ***Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulosottokaaren 4 luvun 48 §:n muuttamisesta***

Kuluttajaliitto ry (jälj. Kuluttajaliitto) kiittää kohteliaimmin mahdollisuudesta antaa kirjallinen asiantuntijalausunto otsikkoasiassa ja esittää seuraavat huomiot ja näkökulmat asiaan:

Esityksessä ehdotetaan, että velallisen suojaosuuden määräksi säädetään ulosottokaaressa velallisen itsensä osalta 30,75 euroa päivässä ja velallisen elatuksen varassa olevan puolison, oman lapsen ja puolison lapsen osalta 8,99 euroa päivässä. Määrät vastaavat vuonna 2023 voimassa olevaa suojaosuuden määrää. Suojaosuuden määrä ehdotetaan tarkistettavaksi aikaisempaa vastaavalla tavalla vuosittain oikeusministeriön asetuksella. Esityksellä siis pyritään turvaamaan velallisten asemaa siihen saakka, kunnes ulosmittausta koskeva kokonaisuudistus saadaan toteutettua. Suojaosuuden määrä pienenisi merkittävästi vuoden 2023 loppuun asti voimassaolevan väliaikaisen lainsäädännön päättyessä, ellei esitetyn mukaisesti suojaosuuden tasokorostusten voimassaoloa jatkettaisi. Tästä näkökulmasta, ottaen erityisesti huomioon viimeaikaisen elinkustannusten nousun, esitys on kannatettava.

Kuluttajaliitto on väliaikaisen lain säätämisen yhteydessä sekä tätä asiaa koskevan valmistelun yhteydessä pitänyt tärkeänä sitä, että suojaosuuden korottamisesta aiheutuvia vaikutuksia tarkastellaan kattavasti. Kuten hallituksen esityksessä todetaan, selvitystyö on vielä kesken, eikä niitä voida siten hyödyntää tämän esityksen valmistelussa ja käsittelyssä. Kuluttajaliitto pitää kuitenkin tärkeänä sitä, että selvitystyötä jatketaan myös vuoden 2023 jälkeen ja erityisesti huomioidaan vaikutusten eroavaisuudet eri velallisryhmille sekä mahdolliset heijastusvaikutukset esimerkiksi luottomarkkinoille ja muiden kuluttajille tärkeiden hyödykkeiden ostamiseen.

Niiden velallisten, joiden tuloista ulosmitattava määrä pienenisi tasokorotuksen myötä, käyttöön jäisi kuukausittain enemmän varoja verrattuna tilanteeseen, jossa tasokorotuksen voimassaoloa ei jatkettaisi. Käyttöön jäävät varat mahdollistaisivat näille velallisille siten paremmat edellytykset selviytyä elinkustannuksistaan. Toisaalta suojaosuuden korottaminen pidentää ulosottovelkojen maksuaikaa, ja maksuajan pidentyminen useimmiten tarkoittaa myös korkokustannusten kasvamista. Vaikutukset ovat siis näilläkin velallisilla kahdensuuntaisia.

Ehdotettu muutos lisäisi niiden velallisten lukumäärää, jotka jäävät jatkossa kokonaan ulosmittauksen ulkopuolelle. Jos velallisen nettotulot ovat alle suojaosuuden, eikä hänellä ole muuta ulosmittauskelpoista omaisuutta, velallinen todetaan ulosottomenettelyssä varattomaksi. Varattomuusesteistä sekä suppean ulosoton esteistä menee tieto luottotietotoiminnan harjoittajille ja niistä seuraa maksuhäiriömerkintä luottotietorekisteriin. Nämä merkinnät voivat merkittävästi vaikeuttaa uuden luoton tai luottokortin saamista, uuden vakuutuksen ottamista, osamaksusopimuksen tekemistä, uuden puhelin- ja nettiliittymän avaamista tai uuden vuokra-asunnon saamista eli kuluttajille hyvinkin tärkeiden hyödykkeiden hankintaa.

**Kuluttajaliitto ry Konsumentförbundet rf**
The Consumers' Union of Finland
Ritarikatu 1 B, 00170 Helsinki | +358 9 454 2210 | info@kuluttajaliitto.fi | kuluttajaliitto.fi

Kuluttajaliitto kannattaa siis varauksin esitettyä suojaosuuden pysyvää korottamista, kunnes jatkotoimista on päätetty tai ulosmittausta koskeva uudistus on valmistunut. Suojaosuuden korottamisen tavoitteet ovat etenkin tässä elinkustannusten nousun tilanteessa sinällään kannatettavia, mutta ulosmittaukseen kohdistuneiden muutosten yhteisvaikutukset ovat varsin vaikeasti arvioitavissa ja selvitystyö kesken. Tästä syystä olisi saattanut olla hyvä harkita korotetun suojaosuuden määräaikaista jatkamista pysyvän sääntelyn sijaan. Toistaiseksi voimassaolevan sääntelyn tekeminen tältä osin edellyttää sitä, että ulosmittausta koskeva kokonaisuudistus toteutetaan viivytyksettä.

Velallisen näkökulmasta velan maksuajan piteneminen nostaa siitä aiheutuvia kokonaiskustannuksia. Velkatilanteen pitkittyessä, velallisille on tarpeen mahdollistaa ulospääsy ylivelkatilanteesta ohjaamalla heidät talous- ja velkaneuvonnan palveluihin ja tarvittaessa eri velkajärjestelyihin. Sosiaalinen luototus on otettu hyvinvointialueilla käyttöön elokuun 2023 alusta, mutta sen käytöstä ja vaikuttavuudesta ei vielä ole tietoa. Sen avulla voidaan kuitenkin järjestellä pienituloisten velallisten pienempiä velkamääriä ja toiminnan kehittymistä on syytä seurata aktiivisesti.

Kuluttajaliitto pitää tärkeänä, että ylivelkaantumista ennaltaehkäistään, jo ylivelkaantuneita autetaan ja että ulosottoa koskevat muutostarpeet arvioidaan ja toteutetaan kokonaisvaltaisesti mahdollisimman pian. On ensiarvoisen tärkeää, että ulosottomenettely olisi oikeudenmukainen, kohtuullinen ja velallisen aseman huomioiva.

Kuluttajaliitto ry

Tiina Vyyryläinen
vaikuttamistyön päällikkö